Utlåtande FrUU 1/2020 rd– E 61/2019 rd

Framtidsutskottet

Statsrådets utredning: Meddelande från EU-kommissionen om den europeiska gröna given (Green deal) 11.12.2019

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets utredning: Meddelande från EU-kommissionen om den europeiska gröna given (Green deal) 11.12.2019 (E 61/2019 rd): Ärendet har lämnats till framtidsutskottet för eventuella åtgärder.

Sakkunniga

Skriftligt yttrande har lämnats av
- specialsakkunnig i EU-ärenden Johanna Kentala-Lehtonen, statsrådets kansli
- budgetråd Johanna von Knorring, finansministeriet
- finansråd Anne Af Ursin, finansministeriet
- finansråd Markku Stenborg, finansministeriet
- programchef Ira Alanko, finansministeriet
- specialsakkunnig Ilari Valjus, finansministeriet
- direktör Mika Pyykkö, arbets- och näringsministeriet
- råd för internationella ärenden, generalsekreterare Annika Lindblom, miljöministeriet som representant för kommissionen för hållbar utveckling
- direktör Erja Heikkinen, undervisnings- och kulturministeriet
- övervakningschef Saija Taipale, Skatteförvaltningen
- generaldirektör Heikki Mannila, Finlands Akademi
- överdirektör Anni Huhtala, Statens ekonomiska forskningscentral
- direktör för miljöpolitikcentret Eeva Furman, Finlands miljöcentral
- forskarprofessor Maria Kopsakangas-Savolainen, Finlands miljöcentral
- professor Jyri Seppälä, Finlands miljöcentral
- chefsforskare Tuula Helne, Folkpensionsanstalten
- specialforskare Paula Saikkonen, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- överdirektör Ville Vertanen, Statistikcentralen
- riskexpert Mikko Sinersalo, Finansinspektionen
- forskningsprofessor Jyrki Niemi, Naturresursinstitutet
- teknologie doktor Jari Juhanko, Aalto-universitetet
- professor Minna Halme, Aalto-universitetet

- professor Ahti Salo, Aalto-universitetet
- professor Armi Temmes, Aalto-universitetet
- projektforskare Ilkka Lakaniemi, Aalto-universitetet
- generaldirektör Heikki Mannila, Finlands Akademi
- professor Markku Ollikainen, Helsingfors universitet
- doktorand Antti Ronkainen, Helsingfors universitet
- universitetsforskare Timo Miettinen, Helsingfors universitet, Nätverket för Europaforskning
- professor Pami Aalto, Tammerfors universitet
- professor Leena Aarikka-Stenroos, Tammerfors universitet
- universitetslektor Helena Leino, Tammerfors universitet
- professor Petri Tapio, Åbo universitet
- professor Marko Joas, Åbo Akademi
- kommundirektör Tiina Heikka, Lappträsk kommun
- generalsekreterare Tuija Rimmi, Progressiva vetenskapsförbundet rf
- vice verkställande direktör Esko Kivisaari, Finans Finland
- expert på påverkansarbete i EU Akseli Koskela, Teknologiindustrin rf
- Väestöliitto ry
- direktör, påverkansarbete Rilli Lappalainen, Suomalaiset kehitysjärjestöt - Finnish Development NGOs Fingo ry
- biträdande direktör Lauri Hetemäki, Europeiska skogsinstitutet
- Senior Director Jarmo Heinonen, Business Finland Oy
- direktör Aila Aho, Nordea
- analytiker, SVD Anna Björk, Oxford Research Oy
- Senior Scientist Mika Naumanen, Teknologiska forskningscentralen VTT Ab
- Research Team Leader Nina Wessberg, Teknologiska forskningscentralen VTT Ab
- verkställande direktör Paula Laine, Valtion kehitysyhtiö Vake Oy
- expert i hållbara klimatlösningar, AFD, FM Saara Lilja-Rothsten
- framtidsforskare Risto Linturi.

UTREDNINGEN/DEN KOMPLETTERANDE SKRIVELSEN

Förslaget

EU-kommissionen antog den 11 december 2019 ett meddelande om den europeiska gröna given (Green deal; COM(2019) 640 final). I meddelandet redogörs för kommissionens planer för kommande åtgärder och initiativ. Målet är att uppnå klimatneutralitet år 2050. För 2030 uppställs som delmål att växthusgasutsläppen först minskas till 50 procent. Delmålet ska senare höjas till 55 procent. Kommissionen kommer att lägga fram förslag till en översyn av alla lagstiftningsåtgärder som anknyter till målet för 2030. Den gröna given är en viktig del av kommissionens strategi för att genomföra handlingsprogrammet för hållbar utveckling, Agenda 2030.

Inom ramen för den gröna given kommer kommissionen att lägga fram ett antal strategier och planer. Hit hör bland annat en strategi för klimatanpassning, en strategi för att utveckla en tvärsektoriell helhetssyn, en industristrategi, en handlingsplan för cirkulär ekonomi, en handlingsplan för batterier, en strategi för hållbar och smart mobilitet, strategin Från jord till bord, en strategi för

biologisk mångfald samt en kompletterande åtgärdsplan och en anknytande skogsstrategi, en nollutsläppsplan för vatten, luft och mark och en kemikaliestrategi för hållbar utveckling.

Enligt kommissionens bedömning kräver uppnåendet av de nuvarande klimat- och energimålen för 2030 ytterligare årliga investeringar på 260 miljarder euro, vilket förutsätter att både den offentliga och den privata sektorn bidrar. I detta sammanhang föreslår kommissionen också en investeringsplan för ett hållbart Europa. Kommissionen lägger fram ett förslag om en mekanism för rättvis omställning, inklusive en fond för rättvis omställning, och en investeringsplan för ett hållbart Europa, som kan finansiera de regioner och sektorer som blir mest lidande av omställningen. Kommissionen kommer också att uppdatera strategin för hållbar finansiering i slutet av 2020. Genom strategin kommer grunden för hållbara investeringar att stärkas och klimat- och miljörisker att integreras i det finansiella systemet. Medlemsstaternas praxis för grön budgetering och reglerna om statligt stöd i fråga om miljö och energi bedöms i förhållande till den gröna given.

Programmet Horisont Europa och de nya europeiska partnerskapen inom ramprogrammet spelar en central roll när det gäller att styra forskning och innovation mot utsläppsminskningar. Här anser kommissionen också att det är viktigt att data är tillgängliga och kompatibla. Enligt kommissionen skapar skolor, utbildningsinstitutioner och universitet förutsättningar för en lyckad grön omställning. Omställningen kräver också förutseende omskolning och fortbildning samt uppdatering av kompetensagendan och ungdomsgarantin.

Kommissionens ambition är att initiativen inom den gröna given ska följa den gröna principen (dvs. att inte vålla skada), vilket innebär att målen nås på det mest effektiva och minst betungande sättet. Likaså bör alla andra EU-initiativ leva upp till den gröna principen. Därför kommer motiveringen som åtföljer alla lagstiftningsförslag och delegerade akter att omfatta ett särskilt avsnitt där det förklaras hur varje initiativ följer den här principen. Detta mål stöds också genom konsekvensbedömningar som görs utifrån offentliga samråd och som identifierar miljömässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser.

Kommissionen främjar EU:s ledande roll i de internationella klimatförhandlingarna. Den kommer också att arbeta för att Parisavtalet inkluderas i alla framtida övergripande handelsavtal som ett oumbärligt ramverk. Kommissionen vill också se ökat samarbete med tredjeländer i multilaterala klimat- och miljöfrågor.

Kommissionens ambition är att engagera medborgarna i den europeiska klimatpakten. I detta sammanhang kommer man att utnyttja kommissionens pågående medborgardialoger och medborgarsammankomster och bland annat de sociala dialogkommittéerna. Kommission tänker lägga fram ett nytt miljöhandlingsprogram som ska komplettera den gröna given. Programmet ska omfatta en ny övervakningsmekanism som ska säkerställa att EU lyckas uppnå sina miljömål.

Statsrådets ståndpunkt

Finland understöder kommissionens mål i den gröna given samt målet om en omställning till en klimatneutral ekonomi i Europa före 2050, som godkändes av Europeiska rådet i december 2019. Den gröna givens vision om EU som ett rättvist och välmående samhälle motsvarar väl målsätt-

ningen för Finlands regering och regeringsprogram. Finland ser det som viktigt att meddelandet har en horisontell infallsvinkel som betonar tillväxtstrategin.

Finland anser att koldioxidutsläppsmålet för 2030 bör skärpas till minst 55 procent och att utsläppsminskningarna i första hand bör riktas till utsläppshandelssektorn. Enligt Finlands ståndpunkt bör kolsänkorna utnyttjas nationellt inom markanvändningssektorn och i synnerhet i skogarna.

Det behövs ökad politisk koherens mellan industri- och handelspolitiken, klimat- och miljöpolitiken, innovations- och forskningsverksamheten samt främjandet av dataekonomi och digitalisering. Finland påminner om att omställningen till klimatneutralitet skapar affärsmöjligheter och ytterligare accentuerar betydelsen av en forsknings- och innovationspolitik som baserar sig på partnerskap mellan den offentliga och den privata sektorn. Finland betonar betydelsen av digitalisering och ny teknik samt den cirkulära ekonomins tvärgående roll och utnyttjandet av offentlig upphandling för att föra målen vidare.

Enligt Finlands ståndpunkt bör en hållbar europeisk bioekonomi ha en central roll i den gröna given, och för skogssektorn bör det utarbetas en strategi som täcker hela värdekedjan inom skogssektorn och förbättrar den politiska koherensen i skogsinitiativen. Strategin ska möjliggöra såväl egendomsskydd och hållbart utnyttjande av skog som uppnående av klimatmålen och målen för den biologiska mångfalden. När det gäller jordbrukspolitiken betonar Finland användningen av metoder som lämpar sig för förhållandena i varje medlemsstat. Strategin Från jord till bord bör också innehålla åtgärder som förbättrar producenternas ställning i värdekedjan.

Finland stöder kommissionens mål för hållbar finansiering, dock med betoning på att det primära syftet med solvensreglerna är att täcka de risker som är förenade med verksamheten och på så sätt upprätthålla stabiliteten i hela det finansiella systemet. Finland anser att den privata finansieringen är central och att den offentliga finansieringen är en drivkraft för den. Kriterierna ska vara teknikneutrala.

I fråga om omställningens rättviseaspekt fäster Finland uppmärksamhet också vid arbetslivsaspekten, det vill säga vid omställningens sysselsättningseffekter och konsekvenserna för dem som står utanför arbetslivet. Kompetens, kontinuerligt lärande, kunskaper och färdigheter betonas i Finlands syn på en rättvis klimatneutral ekonomi. Det är också viktigt att under omställningen säkerställa jämställdheten mellan könen och att ställa effekterna av ekonomiska, sociala och miljömässiga åtgärder och miljöpolitiska åtgärder i proportion till varandra.

I sin ståndpunkt lyfter Finland också fram att kommissionen i sitt meddelande behandlar utbildning och forskning som separata element. I själva verket bör samarbetet mellan dem intensifieras exempelvis genom forskningsbaserad undervisning.

I fråga om enskilda initiativ bildar sig Finland en ståndpunkt när kommissionen har lagt fram sina förslag om dem.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Framtidsutskottet hörde sakkunniga om bland annat följande teman i anslutning till EU:s gröna giv (European Green Deal):

— Politisk samstämmighet i den gröna omställningen i Europa
— Vilken roll har tekniken i den europeiska gröna omställningen?
— Kan artificiell intelligens utnyttjas i den gröna omställningen?
— Vilken roll har forskningen och utbildningen, och i synnerhet humanvetenskaperna, i den europeiska gröna omställningen?
— Hur påverkas konkurrenskraften, produktiviteten och höjningen av förädlingsvärdet av den gröna omställningen?
— Hur klarar sig de europeiska företagen i den globala konkurrensen under och efter den gröna omställningen?
— Kan den mervärdesbaserade statistiken över utrikeshandeln utnyttjas när man analyserar utvecklingen av finländska företags produktivitet och höjningen av förädlingsgraden i de globala affärsekosystemen?
— Hur ser skattemyndigheten på den gröna omställningen?
— Hur kan finansieringen av den europeiska gröna omställningen lösas då den globala ekonomiska tillväxten avtar, och hur kan samarbetet mellan den offentliga och den privata sektorn förbättras när det gäller finansieringen av den gröna omställningen?
— Hur har folkhälsan beaktats i den gröna omställningen?
— Vilken roll har regionerna, städerna och kommunerna i den gröna omställningen?
— Hur sörjer man för medborgarnas synvinkel och för demokratin i den gröna omställningen?

De valda temana baserar sig på de prioriterade områden för valperioden 2019—2022 som framtidsutskottet godkände i december 2019 samt på utskottets gällande uttalanden i riksdagens betänkande om Agenda 2030 (FrUB 1/2017 rd — SRR 1/2017 rd).

Under behandlingen av ärendet, i början av våren 2020, ställdes världen inför coronaviruspandemin (covid-19). För att bekämpa pandemin har det vidtagits betydande nationella och internationella åtgärder som påverkar hela mänskligheten och världsekonomin. Åtminstone slutet av 2020 och eventuellt också början av 2021 kommer att präglas av en gradvis återhämtning efter undantagstillståndet. De ekonomiska och andra samhälleliga konsekvenserna av pandemin kommer att göra sig märkbara under de följande åren. Flera sakkunniga påminde utskottet om att exempelvis Internationella valutafonden bedömt att covid-19-pandemin kan leda till en djupare depression än den på 1930-talet, beroende på hur olika länder och grupper av länder lyckas med sina stimulansåtgärder.

> *Även om allt inte förändras på en gång och permanent till följd av covid-19-pandemin, kommer den att ha avsevärda konsekvenser för hela 2020-talets politik och beslutsfattande såväl nationellt som internationellt. Återhämtningen från covid-19-pandemin förutsätter betydande ekonomiska satsningar i en situation där världsekonomin och Finlands samhällsekonomi kan stå inför rekordstora utmaningar. Samtidigt pågår den gröna omställningen, som också kräver betydande åtgärder och resurser. EU:s funktionsförmåga utma-*

nas ytterligare av brexit och diskussionen om EU:s grundläggande principer och utvecklingstrender.

På grund av den extremt krävande situationen fokuserar framtidsutskottet i sitt utlåtande särskilt på kontaktytan mellan den gröna omställningen och återhämtningen efter covid-19-pandemin. Tonvikten läggs alltså på hur dessa två stora utmaningar kan sammanföras så att det samtidigt går att finna en lösning på en tredje utmaning, nämligen en eventuell global recession och skuldkriser i de europeiska länderna.

Huvudbudskapet i utskottets utlåtande är hopp: saker och ting kommer i framtiden att vara bättre än de var före covid-19-pandemin.

I slutet av utlåtandet tar utskottet också kort ställning till innehållet i EU:s gröna giv och de prioriteringar i den gröna omställningen som är centrala för Finland. Dessa prioriteringar är en konsekvent politik inom ramen för EU:s gröna giv, välfärdsekonomin, teknikens roll i den gröna omställningen, sociala innovationer, kompetens, forskning, utbildning och innovationer samt konkurrenskraften i den gröna omställningen.

Finansieringen av den gröna omställningen och återhämtningen efter covid-19-pandemin

Flera sakkunniga betonade att den ekonomiska, politiska och sociala kris som coronaviruset orsakar i Europa utgör ett betydande hot mot den gröna given: det kan bli aktuellt att justera tyngdpunkterna i EU-budgeten, tillgången till privata medel kan minska och medlemsländernas politiska prioriteringar kan ändras under krisen. De sakkunnigas främsta budskap var dock att investeringar i den gröna omställningen samtidigt är det effektivaste sättet att hantera coronakrisen.

De sakkunniga ansåg att ett viktigt element i den gröna omställningen är att det stöd som riktas till företagen i eftervården av den ekonomiska kris som orsakades av covid-19-pandemin bygger på hållbar finansiering. Ur den synvinkeln är alltså covid-19-pandemin en möjlighet snarare än ett hot, och Europa har genom den stimulans som krävs till följd av covid-19-pandemin ett utmärkt tillfälle att ställa sig i främsta ledet när det gäller att bekämpa klimatförändringen. Samtidigt skapas ny hållbar och sysselsättningsskapande tillväxt och välfärd, vilket bidrar till återhämtningen efter covid-19-pandemin.

Framtidsutskottet påminner om att samtidigt som vi måste göra allt som står i vår makt för att bromsa upp och bekämpa den pågående coronapandemin, måste vi också försöka gestalta hur världen ser ut efter pandemin, med de risker och möjligheter den medför inom många olika samhällsområden.

Utskottet betonar särskilt att den gröna omställningen trots covid-19-pandemin fortfarande är mänskligheten största utmaning och samtidigt mänskligheten största investering någonsin. Försämringen av miljöns tillstånd leder till och förvärrar många andra problem. Den ohållbara utvecklingen hotar att göra hela jorden livsoduglig och utgör därför ett ännu större hot mot hälsan och ekonomin än coronaviruset.

Utskottet betonar ytterligare att vi trots pandemin också måste ta hänsyn till andra utmaningar i vårt samhälle. Under hösten 2019 och i början av 2020 hörde utskottet ett stort antal sakkunniga om flaskhalsar och villkor i det finländska välfärdssamhället. Redan före coronapandemin stod det klart att det finns utmaningar som hänför sig till bland annat försörjningskvoten, tillgången på arbetskraft och kompetensen hos arbetskraften, skattebasen, folkhälsan, den regionala ojämlikheten och många andra grundpelare i vårt samhälle. Dessa problem kvarstår trots covid-19-pandemin. I själva verket kan pandemin ytterligare framhäva dem, till exempel genom att försvaga den finansiella basen för välfärdssamhället.

Framtidsutskottet konstaterar att allt som görs för att samhället ska återhämta sig efter pandemin måste göras på ett sätt som samtidigt också löser andra samhällsproblem. De resurser som riktas till återhämtningen från covid-19-pandemin måste sättas in så att de samtidigt är investeringar i den gröna omställningen och också löser strukturella problem i vårt välfärdssamhälle.

Covid-19-pandemin har testat och samtidigt utvecklat vårt samhälles förmåga att reagera på förändringar och överraskningar. Denna tolerans kan kallas resiliens. Resiliens kan vara antingen bevarande eller förnyande. Bevarande resiliens (bounce back) är förknippad med förmågan att upprätthålla befintliga funktioner och trots en betydande störning återgå till det tidigare tillståndet i så hög grad som möjligt. Förnyande resiliens (bounce forward) innebär å sin sida förmåga att anpassa sig och bevara funktionsförmågan, även om samhället övergår till ett nytt tillstånd. Det kan till och med omfatta förmågan att återhämta sig från en kris genom att övergå till ett nytt tillstånd. Även begreppet serendipitet används för att beskriva hur man genom en slump eller en kris kan uppnå ett bättre tillstånd än tidigare. Covid-19-pandemi avslöjade en betydande konflikt i de strukturer som upprätthåller samhällets resiliens: beslutsfattandet bör normalt basera sig på sektorsövergripande forskningsdata, men vid en akut allvarlig förändring tvingas man dock i praktiken handla under stor osäkerhet. Läget förändras ständigt och det finns ingen säker information att luta sig mot. Det är svårt att skapa en lägesbild, men situationen kräver ändå snabba beslut och åtgärder.

Framtidsutskottet anser att covid-19-pandemin, även om den är allvarlig, också öppnar många nya positiva möjligheter. Genom att gripa dem kan vi minska de negativa följderna av pandemin. Exempelvis kan det snabba digitala lyft som i dag genomsyrar nästan hela samhället anses vara en positiv följd av covid-19-pandemin. Skolorna övergick till distansundervisning, företagen till webbförsäljning och arbetstagarna till distansarbete.

Framtidsutskottet påminner dock om att följderna av plötsliga katastrofer som en pandemi sällan är bestående. Därför måste fördelarna och nackdelarna med det digitala språnget bedömas noggrant och bästa praxis aktivt förankras till varaktig nytta. Den effektivitetsökning som digitaliseringen medför hjälper samtidigt ekonomin och samhället i stort att återhämta sig från följderna av coronapandemin.

Framtidsutskottet konstaterar att pandemin har utsatt vårt samhälle för ett stresstest och visat att vi trots det kan agera, skaffa bästa möjliga information och utforma vår lägesbild

utifrån den samt fatta viktiga beslut även när det råder stor osäkerhet. Även dessa lärdomar bör bedömas och etableras som bestående kompetens i vårt samhälle.

Framtidsutskottet betonar att i likhet med covid-19-pandemin förutsätter också den gröna omställningen stark resiliens, mer sektorsövergripande information, bättre samarbetsförmåga, tydligare kommunikation och incitament för att fastställa och uppnå gemensamma mål.

Andra prioriteringar som är centrala för Finland i den gröna omställningen

När framtidsutskottet dryftade sakkunnigplanen för sitt utlåtande om den gröna given ansågs det särskilt viktigt att den politik som drivs i gröna given är förenlig med FN:s handlingsprogram Agenda 2030. Dessutom framfördes det att Finland i många avseenden kan ses som ett föredöme för det nationella genomförandet av Agenda 2030.

Sakkunniga har kritiserat EU:s gröna giv för bristande konkretisering och ambitioner. Finlands officiella ståndpunkt till den gröna given har kritiserats på samma grunder. Syftet med utskottets sakkunnigutfrågning var att identifiera de punkter i åtgärdsprogrammet Agenda 2030 där Finland har en roll som föregångare. Dessutom ville utskottet identifiera de delområden inom den gröna omställningen och inom hållbar tillväxt som är viktiga för Finland.

Framtidsutskottet anser det vara viktigt att Finlands ståndpunkt till EU:s gröna giv baserar sig på god praxis enligt Finlands nationella åtgärdsprogram Agenda 2030 och stöder hållbar och sysselsättningsfrämjande tillväxt i Finland.

I betänkandet om Agenda 2030 (FrUB 1/2017 rd — SRR 1/2017 rd) betonas politisk koherens, välfärdsekonomin, uppföljnings- och utvärderingsindikatorer som konkretiserar målen och åtgärderna, medborgarnas och intressentgruppernas deltagande i fastställandet, genomförandet och utvärderingen av åtgärdernas verkningsfullhet samt inriktning av forskningsresurserna särskilt på främjande av politisk koherens och stärkande av den tvärvetenskapliga kunskapsbasen i anslutning till hållbar utveckling.

Flera sakkunniga ansåg att den gröna omställningen är beroende av hur väl EU:s övriga politik och program kopplas till omställningen. I flera yttranden framfördes att det bör skapas en stark synergi mellan klimatpolitiken och innovationspolitiken. I allmänhet nämnde de sakkunniga den gröna omställningen i termer av integrerade program och strategier för politisk koherens. Särskilt nämndes den digitala strategin för Europa, datastrategin, vitboken om artificiell intelligens, industristrategin, sysselsättningsstrategin, strategin för biologisk mångfald och skogsstrategin i anslutning till den, bioekonomistrategin, strategin Från jord till bord, EU:s strategi för Afrika, EU:s handlingsplan för jämställdhet mellan könen (GAP II) och handlingsprogrammet Agenda 2030. Som kritiska sakkunniganmärkningar framfördes bland annat att principen om de mänskliga rättigheterna och principen om att ingen ska lämnas utanför i Agenda 2030 bör synas ännu mer konkret i den gröna given, och att även politiken för yttre förbindelser, utveckling och befolkningsfrågor bör kopplas till den gröna given. I flera yttranden konstaterades det att den gröna given saknar hänvisningar till den bioekonomiska strategin, att den har alltför svaga kopplingar till sysselsättningsfrågor och att det inte har skapats ett tillräckligt samband mellan den gröna given och da-

tastrategin. I sakkunnigyttrandena påpekades särskilt att utbildnings-, forsknings- och innovationspolitikens betydelse accentueras ytterligare i den gröna omställningen, och att konsekvensen i politiken bör utsträckas också till skatte-, stöd-, inremarknads- och handelspolitiken.

> *Utskottet menar att den gröna given måste genomsyra allt som EU gör. I framtiden kan det inte längre finnas program, strategier, andra mål eller åtgärder som samtidigt inte bidrar till den gröna omställningen. Bara så kan vi genomföra en konsekvent politik. Samtidigt måste man dock se till att man i den gröna omställningens namn inte bara gör det man också annars skulle göra, utan att den gröna given på ett genuint sätt styr arbetet och utvecklingens riktning.*

Många sakkunnigyttranden påminde ur olika synvinklar om att den gröna given ska genomföras så att ingen lämnas utanför (leave no one behind). Det ska ske i samråd med medborgarna och lokala aktörer och initiativen ska skräddarsys för de lokala förhållandena. Av utlåtandena framgick att delaktigheten har två sidor. Å ena sidan är det moraliskt rätt att genomföra den gröna omställningen i enlighet med principen om de mänskliga rättigheterna, så att alla behandlas lika oberoende av kön, ålder, bostadsort och förmögenhet. För att medborgarna ska ta omställningen till sig måste den vara rättvis och respektera alla. En särskilt viktig och utmanande aspekt av den gröna omställningen är de ungas och till och med ofödda generationers rätt till ett gott liv. Å andra sidan är det i praktiken omöjligt att genomföra den gröna omställningen utan att medborgarna och andra aktörer på gräsrotsnivå engagerar sig och deltar aktivt.

I sakkunnigyttrandena till framtidsutskottet konstateras det att människouppfattningen i kommissionens meddelande är tämligen passiv och att pelaren för social hållbarhet i Agenda 2030 är mer mångfasetterad än kommissionens uppfattning av en rättvis omställning. Rättvisa förutsätter respekt för människors aktivitet. Även välfärd förutsätter möjligheter att påverka sina egna förhållanden och att upprätthålla funktionsförmågan, det vill säga hälsan. Sakkunniga påpekade att EU:s gröna giv därför bör innefatta sektoröverskridande möjligheter att främja hälsa och välfärd. Främjande av nyttomotion gynnar till exempel både hälsan och den hållbara utvecklingen. På motsvarande sätt har också kosten hälsoeffekter. Genom att kombinera resurserna inom konst, vetenskap och naturmiljö kan man å sin sida öka både välfärden och dela den kunskapsbas och de mål som den gröna omställningen förutsätter.

> *Framtidsutskottet konstaterar att fokus i riksdagens betänkande om Agenda 2030 ligger på välfärdsekonomi och välfärdsinvesteringar. Enligt utskottet passar denna prioritering också in i EU:s gröna giv, eftersom det samtidigt stärker medborgarperspektivet och främjar rättvisa och en social acceptans för den gröna omställningen. Enligt framtidsutskottet bör medborgarna ses som aktiva aktörer i den gröna omställningen. Det behövs människonära sociala innovationer som säkerställer att den gröna omställningen inte genomförs utifrån tekniska eller ekonomiska premisser eller leds uppifrån och ner.*

> *Framtidsutskottet påminner också om att regionerna, städerna och kommunerna har en stor roll i den gröna omställningen. I de nordiska länderna har kommunerna en särskilt stark roll exempelvis när det gäller social hållbarhet. Projektet Kolneutrala kommuner (Hinku) och processen Åtagande 2050 i anslutning till Finlands åtgärdsprogram Agenda 2030 är enligt framtidsutskottet goda exempel på hur utmaningar i fråga om hållbar ut-*

veckling och välfärd kan lösas lokalt och människoorienterat. Dessa handlingsmodeller lämpar sig också för den gröna given.

Vissa sakkunniga som yttrade sig om teknikens roll i den gröna omställningen ansåg att vi i stor utsträckning redan har den teknik som behövs för omställningen och att utmaningarna endast har att göra med själva införandet av hållbar teknik, exempelvis i anknytning till kostnadseffektivitet och lagstiftning. Andra sakkunniga såg ännu stora tekniska utmaningar, men menade att de kan lösas inom ett par årtionden, om vi så vill. Alla sakkunniga som yttrade sig om tekniken bedömde teknikens roll som stor och ansåg också att en grön omställning är tekniskt möjlig. Teknikens stora betydelse framkom också i utlåtandena från sakkunniga som bedömt de europeiska företagens konkurrenskraft och möjligheterna att höja förädlingsvärdet.

De delområden inom teknologin som lyfts fram i expertutlåtandena och som är särskilt viktiga för den gröna omställningen är bland andra följande: den allmänna elektrifieringen av samhället med hjälp av förnybar energi; intelligenta elsystem och energinät samt lagring av energi; små kärnkraftverk och på lång sikt eventuellt också fusionsenergi; industrins nya hållbara råvaror och produktionsprocesser, i synnerhet inom stål- och cementindustrin; digitalisering av industri, handel och tjänster, inklusive artificiell intelligens och blockkedjor som krävs för plattformsekonomin; byggande och sanering, t.ex. förbättrad energieffektivitet i bostäder och lågvärmenät för uppvärmning av bostadskvarter; elbilar; innovativ livsmedelsproduktion, exempelvis riktad bevattning och skadebekämpning med hjälp av robotar och maskinseende samt våningsodling. Lösningar inom cirkulär ekonomi, såsom återvinning och undvikande av avfall, har betydelse inte bara för energi- och materialeffektiviteten utan också för att säkerställa att råvarorna räcker till och för att trygga den strategiska försörjningsberedskapen. Exempelvis vindkraft, elektrifiering och batteriteknik är beroende av kritiska råvaror inom gruvindustrin, däribland antimon, beryllium, kobolt, germanium, indium, platinagruppens metaller, grafiter, sällsynta jordmetaller, kisel och volfram.

Framtidsutskottet konstaterar att den gröna omställningen inte är ett allvarligt problem i den bemärkelsen att vi inte skulle kunna lösa problemen kring den om vi verkligen vill. I många avseenden är framtiden redan här. Åtgärderna för att främja en grön omställning kan vara mycket vardagliga och de verktyg som behövs finns till största delen redan till hands.

Framtidsutskottet betonar att Finland av hävd haft och fortfarande har globalt sett ledande expertis inom teknisk industri och anknytande planering och processkompetens. Till den del det är fråga om teknik innebär den gröna omställningen en betydande möjlighet för Finland. Finland behöver inte uppfinna allt på nytt, utan det räcker att vi ställer våra traditionella nationella styrkor — allt från rättsstaten, jämlikheten, utbildningssystemet och god förvaltning ända till världsledande teknikföretag — till förfogande för att lösa de globala problemen kring hållbar utveckling. I detta avseende anser framtidsutskottet att Finland är ett av de länder för vilka den gröna omställningen bådar gott och öppnar stora marknader inom områden där vi redan är konkurrenskraftiga.

Med tanke på en hållbar utveckling inom den finländska kemi- och skogsindustrin är trä den centrala råvaran. Trä är ett effektivt och förnybart byggmaterial. Av trä kan utöver traditionellt virke,

papper och energi också produceras andra material, såsom kompositer, textilier och andra material som ersätter fossila plaster samt kemikalier och biodrivmedelskomponenter. En bioproduktanläggning är en plattform som av trä producerar inte bara cellulosa utan även energi, tallolja, terpentin, lignin, gödselmedel, biogas, trafikbränslen, glaubersalt, fällningar och aska. Cellulosa är framtidens supermaterial och kan ersätta fossila råvaror och ingå i helt nya hållbara produkter. Man bör också komma ihåg att allt som kan produceras inom skogsindustrin i allmänhet också kan produceras i jordbrukets sidoströmmar.

Framtidsutskottet betonar att den gröna omställningen i betydande grad också är tekniko och innovationspolitik och därför också utbildningspolitik. Ju bättre vi lyckas utveckla tekniska innovationer och inrikta dem på hållbar utveckling, desto mer skapar en hållbar utveckling också konkurrenskraft, hållbar tillväxt, arbete och välfärd för Europa.

Samtidigt måste man dock komma ihåg att tekniken, exempelvis artificiell intelligens, inte automatiskt främjar hållbar utveckling; den måste medvetet utnyttjas i den gröna omställningen. Det förutsätter också att tekniska frågor med en etisk dimension beaktas bättre i EU:s gröna giv.

Framtidsutskottet anser att det nationellt sett är viktigt för Finland att också se till att biotekniken, bioekonomin och till exempel träbyggandet beaktas tillräckligt i åtgärdsurvalet i den gröna given. På motsvarande sätt bör också jordbrukets roll synas bättre exempelvis i planerna för utsläppshandeln, så att marknadsmekanismerna också stödjer den gröna omställningen inom livsmedelsproduktionen.

Åtskilliga sakkunniga påpekade att det vid sidan av ny teknik alltid handlar om sociala innovationer och nya verksamhetsmodeller. De sakkunniga påminde om att mer hållbara verksamhetsmodeller kan hittas genom lokala försök: en miljö som sporrar till nyttomotion ökar välfärden och minskar hälso- och sjukvårdskostnaderna samt utsläppen från trafiken; även digitalt nyttjande av naturen, till exempel inom socialvården eller vårdhemmen, kan medföra hälsofördelar; gruppbyggande, stadsodling och temporär och gemensam användning av lokaler förbättrar samhörigheten och välfärden och minskar behovet av att bygga nytt; stödjande av servicemodeller och nätverk inom delningsekonomin minskar förbrukningens materialintensitet.

De sakkunniga som yttrade sig om utbildning och forskning betonade att finansieringsinstrumentet Horisont Europa är ett effektivt verktyg för den gröna omställningen. Vid sidan av det behövs det dock på såväl nationell som internationell nivå nya och experimentella koncept och former för att främja samarbetet mellan olika sektorer och vetenskapsgrenar. Humanvetenskapernas kompetens behövs särskilt för att förstå hur människors förtroende för systemet kan bibehållas under förändringar. Också ibruktagandet av nya tekniska innovationer beror i stor utsträckning på konsumenternas och medborgarnas kunskaper och färdigheter och på deras attityder och ekonomiska resurser. En utmaning för hållbarhetsforskningen är å sin sida att skapa ett tvärvetenskapligt kunskapsunderlag till stöd för den gröna omställningen.

Framtidsutskottet håller med de sakkunniga om att kompetens, utbildning, forskning och innovationer måste vara starkt och tvärsektoriellt involverade i EU:s gröna giv. Finland

måste därför se till att åtgärderna och perspektiven inom forskning, utbildning och innovation ingår i alla senare sektorspecifika åtgärder i den gröna given.

Modellen för kontinuerligt lärande, från småbarnspedagogiken ända till fortbildningen och det fria bildningsarbetet, utgör grunden för den gröna omställningen. Alla utbildningsnivåer måste stärka förmågan till kritiskt, lösningsorienterat tänkande och systemförståelse. På högskolenivå förutsätter detta att undervisningen har en organisk koppling till forskningen, att de tvärvetenskapliga utbildningsprogrammen utökas och att den lösningsorienterade tvärvetenskapliga forskningen, vid sidan av en ambitiös och högklassig grundforskning, anvisas tillräckliga resurser. Flexibel fortbildning ska göra det möjligt att identifiera och tillägna sig de nya kunskaper och färdigheter som krävs för den gröna omställningen.

Framtidsutskottet anser också att de möjligheter som digitaliseringen öppnar upp inom forskning, kontinuerligt lärande och innovation bör utnyttjas. Det gäller såväl distansförbindelser och distansstudier som utveckling av digital infrastruktur och datakunskap, öppenhet och interoperabilitet i fråga om data.

Framtidsutskottet hörde i mycket stor utsträckning sakkunniga också om hur konkurrenskraften, produktiviteten och höjningen av förädlingsvärdet kan utvecklas och hur den gröna omställningen påverkar europeiska företag i den globala konkurrensen. Med tanke på att den gröna given är tänkt att till stor del utgöras av såddfinansiering har utskottet också hört sakkunniga om hur utmaningarna med finansieringen av den gröna omställningen kan lösas i ett läge där den globala ekonomiska tillväxten avtar, och hur samarbetet mellan offentlig och privat sektor kan förbättras när det gäller finansieringen av omställningen.

Kommissionen har i en analysrapport som tagits fram till stöd för den strategiska visionen En ren jord åt alla behandlat den gröna givens effekter på konkurrenskraften närmare. I rapporten ägnas ett kapitel åt de ekonomiska konsekvenser som följer av uppnåendet av EU:s mål för koldioxidneutralitet 2050. Enligt kommissionens makroekonomiska scenarier kan målet om koldioxidneutralitet 2050, som är det huvudsakliga målet för den gröna omställningen, uppnås nästan utan negativa konsekvenser för tillväxten i EU:s ekonomiska område. År 2050 skulle bnp vara cirka 65—75 procent högre än år 2015. Växthusgasutsläppen skulle ha minskat med cirka 80 procent, och de återstående utsläppen kunde återvinnas genom kolbindning (carbon capture and storage, CCS) eller kolsänkor. Den gröna omställningen och den strukturella förändringen inom hela EU-ekonomin drivs av förändringarna i energiproduktionen. Branschvis betraktat är konsekvenserna större än för ekonomin som helhet. Mervärdet av energiproduktion, transporter och trafik som baserar sig på fossila bränslen minskar betydligt. Däremot kommer mervärdet av energiintensiv industriproduktion enligt modellscenariot inte att minska i EU, eftersom det även i framtiden kommer att finnas en betydande efterfrågan på slutprodukter inom sektorn.

I de sakkunnigyttranden som framtidsutskottet fick om konkurrenskraften gjordes en skillnad mellan företagens och samhällsekonomins konkurrenskraft. I företagen är konkurrenskraften företagets förmåga att skaffa sig marknadsandelar på ett vinstgivande sätt. Samhällsekonomins konkurrenskraft är en annan sak, eftersom samhällsekonomierna inte konkurrerar sinsemellan på marknaden. Samhällsekonomins konkurrenskraft kan därför sammanfattas som dess förmåga att

producera välfärd för medborgarna. Denna åtskillnad understryker vikten av social rättvisa och medborgarorientering i EU:s gröna giv. Ju bättre vi lyckas med välfärdsekonomin, välfärdsinvesteringarna och den sociala rättvisan, desto mer konkurrenskraftigt är EU.

> *Framtidsutskottet förutsätter att Finland, för att vinna medborgarnas förtroende, särskilt framhåller och arbetar för att den gröna omställningen medför en hållbar, sysselsättande tillväxt och välfärd i medborgarnas vardag. Finland måste också stödja de finländska företagens verksamhetsförutsättningar och konkurrenskraft i de internationella affärsekosystem som omfattas av omställningen.*
>
> *Detta är viktigt också med tanke på den politiska acceptansen för omställningen; inte ens i Finland råder det politisk enighet om huruvida koldioxidneutralitet, fördjupat EU-samarbete eller finskt eller europeiskt pionjärskap i fråga om den gröna omställningen är något att eftersträva. Däremot stöder alla parter på ett eller annat sätt stärkandet av konkurrenskraften och kompetensen hos miljöteknikföretag, utvecklandet av ny teknik samt sociala innovationer som ger en hållbar sysselsättande tillväxt och välbefinnande i vardagen.*
>
> *Framtidsutskottet påpekar att temat hållbar utveckling både nationellt och internationellt avslöjar betydande politiska skiljelinjer. Dessa skiljelinjer kommer under de kommande åren i allt högre grad att samsas med diskussioner om flyktingpolitik, brexit, EU:s framtid och återhämtningen efter covid-19-pandemin, risken för en global recession och samhällsekonomiska skuldkriser. Det finns en risk för att Europa hamnar i en politisk kris i ett läge där det krävs stora beslut.*
>
> *I Finland har politiskt samförstånd historiskt byggts upp till exempel med hjälp av kommittéer. Därför föreslår framtidsutskottet att man också för den gröna given och den gröna omställningen inför handlingsmodeller som bygger på politiskt samförstånd. En rättvis grön omställning kan också kräva innovationer inom politiken.*

Företagens konkurrenskraft är enligt sakkunniga beroende bland annat av forskning, utbildning, innovationspolitik, utveckling och ibruktagande av ny teknik, kunskapsbasen, delning av data, främjande av digitalisering och försörjningsberedskapen i kritiska råvaror. En förutsättning för konkurrenskraften ansågs också vara en förutsägbar och stabil verksamhetsmiljö som underlättar planeringen av företagens investeringar. Exempelvis covid-19-krisen bör enligt de sakkunniga inte få inverka på genomförandet av den gröna given. På motsvarande sätt måste beslutsfattarna enligt de sakkunniga fortsättningsvis sträva efter ett effektivt genomförande av Parisavtalet.

Många sakkunniga ansåg att den gröna omställningen i sig är en viktig konkurrensfaktor. Till exempel cirkulär ekonomi omfattar också material- och energieffektivitet och försörjningsberedskap i fråga om kritiska råvaror. På motsvarande sätt skapar också digitaliseringen material- och energieffektivitet samtidigt som den sparar tid och pengar. Förnybar energi är inhemsk och minskar beroendet av import samtidigt som den minskar utsläppen från energiproduktionen. Viktiga konkurrensfaktorer i framtiden kan också vara lösningar där naturresurser uttryckligen lämnas outnyttjade, exempelvis genom att vattenanvändningen minskas, eller där den levande naturen till och med stärks för att öka vattenhållningskapaciteten och reglera fuktigheten. För många icke-

förnybara naturresurser kan det också utvecklas ersättande förnybara råvaror. Exempelvis genom bioteknik kan det skapas alternativ till stenkol och fossil olja.

Som konkurrenskraftsfaktor nämndes också en förutsägbar beskattning och en konsekvent politik. Här påpekades att man inte bör beskatta det som man vill främja, och att skatteutgifter och andra stöd bör bidra till förnyelse i stället för att bara upprätthålla det gamla.

> *Framtidsutskottet påminner om att finansministeriet genom den fenomenbaserade budgeteringen under de senaste åren har gjort betydande framsteg när det gäller att synliggöra hållbar utveckling. I Finland har hållbar utveckling sedan 2018 också inkluderats i budgeten som ett genomgående politiktema inom alla förvaltningsområden. Dessa initiativ är också internationellt betydelsefulla i strävan att integrera hållbar utveckling i allt beslutsfattande och i förvaltningens huvudprocesser.*
>
> *Framtidsutskottet anser att pilotförsök med fenomenbaserad budgetering också i EU:s budget kunde vara ett effektivt sätt att dels öka koherensen i politiken, dels utveckla beskattningen och stöden i en riktning som förnyar strukturerna snarare än upprätthåller dem.*

Med tanke på konkurrenskraften ansågs det särskilt viktigt med nya samarbetsmodeller inom bland annat cirkulär ekonomi och i de nya internationella affärsekosystem som utvecklas kring den gröna omställningen. Konkurrenskraften, produktiviteten och höjningen av förädlingsvärdet i den gröna omställningen och i den digitala affärsmiljön utgör systemiska element som kräver samarbete och smidig växelverkan mellan många olika aktörer.

En strategisk ställning i de internationella affärsekosystemen medför enligt sakkunniga en betydande konkurrenskraft. Som exempel på detta nämnde en sakkunnig att USA i många avseenden är starkare än EU när det gäller att producera datorer, databaser och programvara. Enligt den sakkunnige kan detta betraktas som en risk ur EU-företagens synvinkel, i det fall att företagen i USA målmedvetet söker och når ställning som förvaltare av de datalager som är centrala med tanke på den gröna omställningen.

Med hjälp av den momsbaserade statistik över utrikeshandeln som Statistikcentralen utvecklat under de senaste åren kan man gestalta finländska företags och EU-företags ställning i internationella affärsekosystem och globala värdekedjor och nätverk. De preliminära resultaten visar att företag som deltar i internationella värdekedjor i genomsnitt är produktivare.

> *Framtidsutskottet anser att man som kunskapsunderlag för den gröna omställningens globala affärsekosystem och hållbara investeringar bör utveckla såväl den momsbaserade statistiken för utrikeshandeln som naturresursbokföringen, statistikföringen i anslutning till cirkulär ekonomi samt indikatorerna för hållbar välfärd.*

Finansieringsinstrumenten i anslutning till den gröna given är till sin karaktär såddfinansiering. Därför hörde framtidsutskottet sakkunniga också om hur man kan göra såddfinansieringen mer attraktiv. Enligt de sakkunniga som särskilt yttrat sig om finansiering och investeringar har många institutionella investerare, såsom pensionsfonder, stiftelser och kapitalförvaltare, redan

länge integrerat hållbarheten i sina investeringsbeslut och påverkansåtgärder, både av principiella skäl och av hänsyn till avkastningskraven. Investerarna har haft olika frivilliga ramverk, såsom FN:s principer för ansvarsfull investering (Principles for Responsible Investment, PRI) och TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures), som betonar rapporteringen om klimatrisker.

Sakkunniga påpekade att de nya direktiven inte tvingar till att investera endast i hållbara objekt och inte direkt påverkar företagen eller särskilda branscher. Enbart tillgången till pengar säkerställer alltså inte att investeringarna gynnar den gröna omställningen, eftersom det också är lätt att få finansiering för gamla verksamheter. För att företagen ska kunna göra investeringar som stöder hållbarhetsmålen måste de se en tillräckligt förutsägbar möjlighet till långsiktig produktiv verksamhet. Enligt de sakkunniga måste EU till exempel visa att man har förbundit sig till den gröna omställningen på lång sikt, också om man tidvis stöter på hinder.

Enligt de sakkunniga kan stabiliteten främjas bland annat genom att klimat- och miljöpolitiken integreras bättre än för närvarande i unionens industri-, inremarknads- och handelspolitik, innovations- och forskningsverksamhet samt i främjandet av dataekonomi och digitalisering. De sakkunniga understödde också att bestämmelser om klimatneutralitet tas in i lagstiftningen och att förfarandet för konsekvensbedömningar utvecklas.

Konsekvensbedömning kan främjas genom att man utvecklar nya indikatorer och tar fram öppna kunskapsunderlag och öppen data. Man kan också bygga upp nya samarbetsmodeller mellan den offentliga och den privata sektorn, såsom resultatorienterade finansieringsavtal (Social/Environmental Impact Bond), där Finland enligt ett sakkunnigyttrande redan är en internationellt ansedd föregångare. I sakkunnigyttrandena konstaterades det att också skatter på koldioxidutsläppen (s.k. externa effekter) eller annan tydlig prissättning direkt påverkar investeringskalkylerna och styr investeringarna i önskad riktning.

Institutionella investeringar kan enligt sakkunniga kanaliseras till hållbara objekt också genom att förhållandet mellan avkastning och risk förbättras. Till exempel den relativa avkastningen av investeringar i förnybar energi jämfört med fossila energikällor kan höjas genom att effektivisera systemet för handel med utsläppsrätter, slopa stödet till fossila energikällor och genom andra offentliga åtgärder som styr efterfrågan på energi till hållbara lösningar. Investerarrisken i samband med förnybara energikällor kan å sin sida minskas genom ett effektivt och heltäckande garantisystem. Det är enligt sakkunniga en kostnadseffektiv metod. Garantiarrangemangen minskar också det kapitalkrav som investeringarna innebär för institutionella investerare, varvid risken minskar också ur solvenssynvinkel.

Nästan alla sakkunniga som yttrade sig om finansiering och investeringar lyfte också fram att öppenhet och sektorsövergripande kunskapsunderlag är betydelsefulla vid investeringsbeslut. Utvecklingen av gemensamma definitioner, det vill säga en taxonomi, och standarder (ecolabels, Green Bond Standard) är av stor vikt. Taxonomin ger funktionsspecifika konkreta definitioner och målvärden — och ger samtidigt förändringen en riktning.

De sakkunnigas huvudsakliga budskap kan, trots de många åtgärdsrekommendationer, anses vara att det finns ett behov av hållbara finansierings- och investeringsobjekt, och att det redan råder

brist på sådana; sammantaget finns det färre hållbara investeringsobjekt och utbudet av dem ökar långsammare än efterfrågan. Det ansågs alltså inte finnas några särskilda hinder för investeringar som stöder den gröna given. Det är närmast fråga om förtroende för att EU:s politik är långsiktig och förutsägbar.

EU:s gröna giv lyfter också fram ett öppnande av tillsynsramen för finanssektorn, eventuellt genom att man ökar lättnaderna i fråga om kapitalkrav för gröna investeringsobjekt. Detta understöddes inte av alla sakkunniga, eftersom solvensreglerna har skapats för att trygga stabiliteten i systemet, och därför bör man enligt dessa sakkunniga inte avstå från detta ens för ett gott syfte. Tillsynsramen är en mekanism för att hantera betydande risker, vilket enligt en sakkunnig också märktes våren 2020 i samband med den kraftiga nedgången på placeringsmarknaden: tillsynsramen har i svåra marknadssituationer fungerat kontracykliskt och tryggat kontinuiteten i finanssektorns verksamhet. Som ett alternativ till lättnader i kapitalkraven föreslog några sakkunniga en ytterligare ökning av garantierna för investeringsobjekt i enlighet med investeringsplanen för den europeiska gröna given. Detta både minskar investerarens motpartsrisk och minskar kapitalkravet för investeringen.

En del av de sakkunniga konstaterade också att Finland har saknat instrument för finansiering av pilotanläggningar och första byggnadsprojekt i industriell skala. I denna utvecklingsfas är riskerna stora, och det är vanligt att privata finansiärer ännu inte är särskilt ivriga att delta, varför offentlig finansiering behövs för att avhjälpa marknadsbristen. Det finns behov av aktörer eller instrument som kompletterar exempelvis Business Finlands tidiga innovationsfinansiering och bidrar till att säkerställa att lösningar som stöder en koldioxidsnål utveckling framgångsrikt kan släppas ut på marknaden.

En sakkunnig som yttrade sig om produktivitet och konkurrenskraft kastade fram möjligheten att de konkurser som följer av covid-19-pandemin rentav kan leda till ökad produktivitet på samhällsekonomisk nivå, eftersom arbets- och kapitalinsatsen omriktas från ineffektiva företag till effektivare företag. Det är då fråga om så kallad kreativ förstörelse, där produktiviteten ökar när nya företag som är effektivare än genomsnittet träder in på marknaden, samtidigt som mindre effektiva företag än genomsnittet försvinner från marknaden och arbetstagare övergår från företag med lägre produktivitet till företag med högre produktivitet.

> *Avslutningsvis vill framtidsutskottet särskilt understryka att de globala affärsmöjligheter som anknyter till digitaliseringen och till produktionen, distributionen och lagringen av energi är särskilt kritiska faktorer för den gröna omställningen och för en hållbar, sysselsättningsfrämjande tillväxt. Därför måste Finland målmedvetet sträva efter en ledande roll i arbetet för en hållbar framtid genom att särskilt inom energi- och miljöteknik utveckla planerings-, utvecklings-, forsknings- och affärskompetensen på systemnivå. Ett särskilt kompetensområde för Finland är biotekniken. Finland kan i Europa ta en roll som är större än landets storlek också i fråga om hållbar bioekonomi som beaktar naturens mångfald och strävar efter lösningar med ett högre förädlingsvärde.*
>
> *Dessa mål förutsätter nya innovativa verksamhetsmodeller för samarbetet mellan den offentliga och den privata sektorn och även mellan andra aktörer. Med hjälp av nya samarbetsmodeller kan man sprida risken och skapa ny affärsverksamhet i globalt betydande af-*

färsekosystem inom den gröna omställningen. Det behövs också en systematisk utveckling av den digitala affärskompetensen, och den gröna omställningen ska också förstås som sociala innovationer och serviceaffärsverksamhet som svarar mot medborgarnas behov.

Exempelvis energiteknikindustrins synergier med producenter av battericeller med hög förädlingsgrad skapar en betydande mervärdespotential för Finland. Samtidigt bör man beakta att den ökande elektrifieringen, trots växande cirkulär ekonomi och förnybar energi, också kan öka efterfrågan på primära metaller och mineraler, vilket medför utmaningar med tanke på vattendragen och naturresursernas hållbarhet. Därför måste utbildning, forskning och innovation i fråga om lagring av energi främjas också när det gäller de miljömässigt mest hållbara materialen, som till exempel salter.

Motsvarande möjligheter gäller också bioteknik exempelvis inom läkemedelsindustrin, nya material, träbyggande och annan därmed förknippad teknik och affärskompetens på systemnivå.

Utskottet anser att Finlands EU-politik och innovationspolitik allt mer målmedvetet bör stödja innovativa tillväxtföretag och öka vår attraktion som målland för digital affärskompetens, miljöteknik (ren teknik) samt forsknings- och utvecklingsinvesteringar inom den miljörelaterade affärsverksamheten i vidare bemärkelse.

UTSKOTTETS UTLÅTANDE

Framtidsutskottet meddelar

att det instämmer i statsrådets ståndpunkt.

Utlåtande FrUU 1/2020 rd

Helsingfors 6.5.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Joakim Strand sv
medlem Pekka Aittakumpu cent
medlem Marko Asell sd
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Ville Kaunisto saml
medlem Pasi Kivisaari cent
medlem Ari Koponen saf
medlem Antti Lindtman sd
medlem Merja Mäkisalo-Ropponen sd
medlem Kristiina Salonen sd
medlem Sari Tanus kd
medlem Sinuhe Wallinheimo saml
medlem Jussi Wihonen saf
ersättare Veronika Honkasalo vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Olli Hietanen
ständig rådgivare Maria Höyssä.